

گزارش تجربه

ایجاد شبکه همکاری و هم‌افزایی علمی و آموزشی بین ایران و افغانستان برای توسعه آموزش پزشکی: تجربه دانشگاه علوم پزشکی بیرجند

احمد آموزشی، کاظم قائمی، فرشید عابدی، نرگس حکمتی، مهیار محمدی‌فرد، محمود گنجی‌فرد، فاطمه مهدی‌زاده،
زهرا آموزشی*

مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی / ۱۳۹۷؛ ۱۸(۱۵): ۱۳۰ تا ۱۳۳

سردبیر محترم مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی

در سال‌های اخیر بین‌المللی شدن به یکی از مباحث مهم در محافل دانشگاهی تبدیل شده است. دلایل متعددی برای حرکت به سوی بین‌المللی‌سازی برنامه آموزشی ذکر شده است که از جمله آنها می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: بهبود کیفیت، رشد و توسعه منابع انسانی، انعقاد پیمان‌های راهبردی، تولید درآمد و تجارت اقتصادی، رشد و توسعه فرهنگی - اجتماعی و فهم متقابل، ایجاد روابط راهبردی و رشد و توسعه پژوهش و دانش. در مجموع می‌توان گفت که دلایل سیاسی، اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی و علمی لزوم حرکت به سمت بین‌المللی‌سازی برنامه‌های آموزشی را منجر شده‌اند(۱).

در کشورهای مختلف، دولت‌ها برای ارتقای برنامه‌های علمی بین‌المللی اقدامات متعددی را انجام دادند(۳ تا ۱). در این زمینه در کشور ما اسناد بالا دستی برای توسعه آموزش پزشکی همانند نقشه جامع علمی کشور، سند طرح تحول در نظام سلامت، حضور آموزش در سطح منطقه و جهان به عنوان یک سیاست و راهبرد اصلی برای دانشگاه‌ها مطرح شده است؛ در این راستا دانشگاه علوم پزشکی بیرجند با هدف ایجاد تعاملات بین‌المللی در حوزه آموزش نگاهی به گسترش آموزش در سطح منطقه به ویژه کشورهای همسایه و علی‌الخصوص کشور افغانستان نمود. استان خراسان جنوبی و دانشگاه علوم پزشکی بیرجند با توجه به هم‌مرز بودن با کشور افغانستان و دارا بودن اساتید متخصص در حوزه آموزش علوم پزشکی، بهترین شرایط برای عملیاتی کردن این امر مهم را دارد. لذا ایجاد شبکه همکاری و هم‌افزایی علمی و آموزشی بین ایران و افغانستان برای توسعه آموزش پزشکی با اهداف زیر صورت گرفت:

- بسترسازی برای ارتباطات بین‌المللی در بخش آموزش

* نویسنده مسؤول: زهرا آموزشی (مری) دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، بیرجند، ایران. دانشجوی دکتری تخصصی آموزش پزشکی، مرکز تحقیقات آموزش علوم پزشکی، مدیریت مطالعات و توسعه آموزش پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران. amouzeshez9039@gmail.com
دکتر احمد آموزشی (دانشیار)، گروه گروه جراحی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، بیرجند، ایران. (amouzeshezahmad@gmail.com)؛ دکتر کاظم قائمی (استاد)، گروه گروه جراحی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، بیرجند، ایران. (kazemghaemi@yahoo.com)؛ دکتر فرشید عابدی، (دانشیار)، گروه عفونی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، بیرجند، ایران. (abedif@mums.ac.ir)؛ دکتر نرگس حکمتی، دانشجوی دکتری آموزش زبان انگلیسی، دانشگاه حکیم سبزواری، سبزوار، ایران. (nhekmati@bums.ac.ir)؛ دکتر مهیار محمدی‌فرد (دانشیار)، گروه رادیولوژی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، بیرجند، ایران. (mahyar.mohammadifard@yahoo.com)؛ دکتر محمود گنجی‌فرد (استادیار)، گروه بیپوشی، دانشکده پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، بیرجند، ایران. (fm34643@gmail.com)؛ فاطمه مهدی‌زاده، کارشناسی ارشد آمار زیستی، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، بیرجند، ایران. (fm34643@gmail.com)

تاریخ دریافت مقاله: ۹۷/۲/۲۵، تاریخ پذیرش: ۹۷/۳/۲۱

- بهره‌گیری از ظرفیت‌های خارج از کشور
- افزایش کیفیت تحصیلی دانشگاه‌های داخل کشور
- بین‌المللی کردن مراکز آموزشی و تحقیقاتی
- هم‌افزایی علمی و آموزشی دانشگاه‌های داخل و خارج از کشور
- چرخش مغزها (استفاده از اساتید مدعو در دیگر دانشگاه‌های قطب)

شرح تجربه

بر اساس برنامه طرح تحول و نوآوری آموزش علوم پزشکی و بسته بین‌المللی‌سازی، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند اقدام به تدوین برنامه راهبردی افغانستان نمود. در این راستا معاون آموزشی دانشگاه در دی ماه ۱۳۹۳ با مسافرت به افغانستان نسبت به برگزاری دوره آموزشی سل برای اساتید و دانشجویان دانشگاه‌های کابل اقدام نمود که با تقدیر معاون وزیر بهداشتی کشور افغانستان همراه بود. در این سفر در جلسه‌ای با حضور رؤسای محترم دانشکده‌های پزشکی و دانشگاه‌های افغانستان سنگ بنای ایجاد یک شبکه همکاری بین دانشگاه‌های کابل و دانشگاه علوم پزشکی بیرجند طراحی گردید. بدنبال شروع این فرایند و با هماهنگی دفتر وزارت امور خارجه در بیرجند در اسفند ماه ۱۳۹۳ از سفیر کشور افغانستان در ایران دعوت به عمل آمد که با حضور ایشان در دانشگاه علوم پزشکی بیرجند از رؤسای دانشگاه‌های بیرجند نیز دعوت به عمل آمد؛ در این جلسه به صورت آنلاین با اساتید و رؤسای دانشگاه‌های افغانستان نیز ارتباط مستقیمی ایجاد گردید. شروع این اقدام منجر به اعتمادسازی بین دانشگاه‌های کابل و دانشگاه علوم پزشکی بیرجند گردید. پس از این جلسه سفیر افغانستان به وزارت آموزش عالی و وزارت بهداشتی افغانستان گزارش توانمندی‌های منطقه را ارسال نمود؛ به دنبال آن از طرف وزیر بهداشتی افغانستان نیازهای آموزشی کشور افغانستان به وزارت امور خارجه و نیز به دانشگاه علوم پزشکی بیرجند ارسال گردید.

بعد از این بر اساس برنامه طرح تحول و نوآوری آموزش علوم پزشکی که فعالیت در این بسته را به عنوان تکلیف برای دانشگاه‌های علوم پزشکی و نیاز دانشگاه‌ها در جهت توسعه آموزش پزشکی و جهانی‌سازی آموزش مشخص نموده است؛ دانشگاه علوم پزشکی بیرجند اقدام به تشکیل شورای بین‌الملل دانشگاه در حوزه معاونت آموزشی نمود. جلسات متعدد کارگروه بین‌المللی‌سازی دانشگاه بر اساس بسته بین‌المللی‌سازی در طرح تحول و نوآوری آموزش علوم پزشکی کشور و بررسی پتانسیل‌های موجود برای همکاری‌های بین‌المللی در منطقه از جمله همکاری با کشور افغانستان تشکیل شد. پروژه برنامه راهبردی واحد بین‌الملل معاونت آموزشی دانشگاه در رابطه با کشور افغانستان طراحی شد و همچنین جهت ارتباط اینترنتی با دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور افغانستان صفحه بین‌المللی در وبسایت دانشگاه ISCC.bums.ac.ir راه‌اندازی شد.

در مرحله بعدی در اردیبهشت ماه ۱۳۹۴ و همزمان با برگزاری جشنواره آموزشی شهید مطهری اولین ارتباط مجازی با اساتید دانشگاه‌های کابل با عنوان بررسی کوریکولوم‌های آموزش پزشکی دو کشور در حوزه معاونت آموزش وزارت بهداشت و درمان و با حضور مشاور محترم امور بین‌الملل معاونت آموزشی وزارت به مدت ۳۰ دقیقه برگزار گردید. این ارتباط حس اعتماد متقابل بین دانشگاه‌های افغانستان و ارتباط با دانشگاه علوم پزشکی بیرجند را بسیار بالا برد. اولین جلسه آموزشی به صورت آموزش از راه دور برای درس جراحی مغز و اعصاب گذاشته شد. گرچه این برنامه آموزشی برای کارورزان طراحی گردید اما در این جلسه آموزشی جراحان و دانشجویان رشته جراحی افغانستان هم حضور داشتند.

پس از این اقدامات اولیه تقاضای بازدید از طرف رؤسای محترم دانشکده‌های علوم پزشکی افغانستان مطرح گردید. در این راستا رییس و معاون آموزشی دانشگاه کاتب و دانشگاه خاتم‌النبیین به بیرجند مسافرت نمودند. هر دو بازدید بسیار

اثرگذار بود و منجر به امضاء تفاهم‌نامه همکاری بین معاون آموزشی دانشگاه خاتم‌النبیین و دانشگاه علوم پزشکی بیرجند در اواخر سال ۱۳۹۴ گردید.

پس از این تفاهم‌نامه، برنامه آموزشی مورد نیاز دانشگاه خاتم‌النبیین توسط واحد بین‌الملل حوزه معاونت آموزشی دانشگاه طراحی گردید. این تفاهم‌نامه در ابتدا برای درس جراحی رشته پزشکی تنظیم گردید که در نهایت جلسه آموزشی با کمک اساتید گروه جراحی به صورت تله مدیسین ارائه گردید؛ در این جلسات دانشجویان پزشکی دانشگاه غزنی استفاده می‌کردند. پس از برگزاری موفق این دوره در خرداد ۱۳۹۵ رئیس هیات یاری‌رسانی به افغانستان که نماینده سازمان ملل متحد بود در بیرجند حضور یافت و با حضور ایشان ارتباط با کابل و غزنی برقرار و ایشان توانست نتایج اثربخش برنامه را از زبان مسؤولین دانشگاه خاتم‌النبیین و دانشگاه غزنی بشنود و گزارشی را به وزارت امور خارجه ارسال و این اقدام دانشگاه علوم پزشکی بیرجند را تحسین برانگیز و عجیب توصیف نماید. دوره آموزشی درس جراحی رشته پزشکی عمومی در تابستان ۱۳۹۵ به اتمام رسید و نتایج این فعالیت‌ها در دو همایش بین‌المللی سازی اصفهان و همایش آموزش پزشکی ارائه گردید.

در ادامه گروه ۹ نفره از فارغ‌التحصیلان رشته مامایی برای یک دوره تکمیلی ۴ ماهه به دانشگاه علوم پزشکی بیرجند آمدند و تأییدیه آموزش را گرفتند. در حال حاضر همکاری آموزشی در پذیرش دانشجویان افغانستانی در تمام رشته‌ها در حال انجام است و دانشجویان افغانستانی (۲۰ نفر) در حال تحصیل در این دانشگاه هستند.

حرکت به سوی بین‌المللی شدن مستلزم درک و پذیرش مجموعه‌ای از پیش نیازهای فکری و ذهنی، زیر ساخت سخت‌افزاری و نرم‌افزاری، زیرساخت فرهنگی، اجتماعی و ارزشی، زیرساخت مدیریت و رهبری، زیرساخت پداگوژیکی و زیرساخت انسانی دارد (۵و۴). در این راستا ارتباط علمی و آموزشی بین دانشگاه علوم پزشکی بیرجند و افغانستان در کارگروه بین‌المللی سازی توسط اعضاء کار گروه مورد نقد و بررسی قرار گرفت و در جهت اجرای بهتر آن مواردی نظیر فراهم نمودن زیر ساخت نرم‌افزاری و سخت‌افزاری مناسب، توانمندسازی اساتید و کارکنان مطرح گردید. همچنین در جلسه‌ای بین متولیان دانشگاه علوم پزشکی بیرجند و دانشگاه‌های علوم پزشکی افغانستان این ارتباط علمی و آموزشی مورد نقد و بررسی قرار گرفت و دو پیشنهاد ارائه گردید: راه‌اندازی مرکز آموزش‌های مجازی شرق کشور و ایجاد شبکه همکاری‌های علمی آموزشی بین ایران و افغانستان برای توسعه آموزش پزشکی.

موفقیت‌های عمده ی برنامه شامل موارد زیر بودند:

- استقبال و درخواست دانشجویان دانشگاه‌های طرف قرارداد برای طی مقاطع تحصیلی مصوب به صورت حضوری و یا به صورت ترکیبی و دوره‌های کوتاه مدت در دانشگاه علوم پزشکی بیرجند
- استقبال و درخواست مسؤولین دانشگاه‌های طرف قرارداد برای اعزام دانشجویان پزشکی خود در دوره استاجری به بیرجند.

هر کار علمی و فعالیت آموزشی بزرگ دارای نقاط قوت و ضعف است، لذا این ارتباط علمی و هم‌افزایی هم جدا از این قاعده نیست. از نقاط قوت این ارتباط علمی می‌توان به شناخته شدن دانشگاه علوم پزشکی بیرجند به عنوان یک دانشگاه دارای توان علمی و اجرایی در وزارتخانه و کشور افغانستان بود که خود سه مزیت اقتصادی، فرهنگی و سیاسی به همراه داشت. از نقاط ضعف این ارتباط علمی می‌توان به زیر ساخت‌های ناکافی برای برقراری ارتباط نام برد.

قدردانی

نویسندگان بر خود لازم می‌دانند که از کلیه کسانی که در اجرای هرچه بهتر طرح تحول و نوآوری آموزش علوم پزشکی در دانشگاه علوم پزشکی بیرجند مشارکت فعال داشتند، به ویژه مسؤولین محترم بسته‌ها و اعضای کارگروه هر بسته، هم چنین مسؤولین دانشگاه خاتم‌الانبیین و دانشگاه غزنی تشکر و قدردانی نمایند.

منابع

1. Rezaei H, Yousefi A, Larijani B, Rezaei N, Adibi P. [Road map of Iran's internationalization of medical sciences education: Experience of Isfahan University of medical sciences]. Iranian Journal of Medical Education. 2017; 17 :125-133.[Persian]
2. Davies JL. Developing a strategy for internationalization in universities: towards a conceptual framework. In: Klasek CB, editors. Bridges to the future: Strategies for internationalizing higher education. Paris; 1992.
3. Taylor J. Toward a strategy for internationalisation: Lessons and practice from four universities. Journal of studies in international education. 2004; 8(2): 149-71.
4. Zamani-Manesh H, Khorasani A, Bakhtiari T. [Designing a Native Model for the Internationalization of Iran's Medical Sciences Universities: A Qualitative Study]. Research In Medical Education. 2017; 9(2) : 56-44.[Persian]
5. Qiang Z. Internationalization of higher education: Towards a conceptual framework. Policy futures in education. 2003; 1(2): 248-70.